

Jarostaw Jerzy Rypniewski

Podstawowe informacje dotyczące zatrudniania ratowników wodnych

W styczniu 2017 roku minie pięć lat od wejścia w życie przepisów Ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz.U. 2011 nr 208 poz. 1240). Ich niejednoznaczność sprawia, że zarządzający wyznaczonymi obszarami wodnymi borykają się niejednokrotnie z problemami zastosowania zapisów ustawy w swojej codziennej pracy. Wykonując audyty bezpieczeństwa pływalni oraz obowiązki biegłego w zakresie ratownictwa wodnego spotykam się niejednokrotnie z licznymi nieprawidłowościami w tak podstawowym zakresie, jak zatrudnianie na pływalniach ratowników wodnych o odpowiednich kwalifikacjach i właściwe dokumentowanie ich uprawnień zawodowych.

Z wejściem w życie przepisów Ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz.U. 2011 nr 208 poz. 1240) zawód ratownika wodnego stał się zawodem regulowanym (II grupa zawodów) i uzyskał w Rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie szkoleń w ratownictwie wodnym (Dz.U. z 2012 r. poz. 474) podstawowe uregulowania co do: ramowego programu szkolenia, zakresu wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych niezbędnych do uzyskania uprawnień w zakresie ratownictwa wodnego, wzoru dokumentów potwierdzających posiadanie uprawnień ratownika wodnego, kwalifikacji kadry dydaktycznej prowadzącej szkolenia oraz sposobu przeprowadzania egzaminu.

Blisko pięcioletni okres obowiązywania przepisów ustawy zaowocował licznymi opiniami na temat jej zapisów, między innymi Departamentu Ratownictwa i Ochrony Ludności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych/ Departament Ochrony Ludności i Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Departamentu Prawnego Ministerstwa Zdrowia, Biura Analiz Sejmowych czy też renomowanych kancelarii prawnych. Opinie te nie mają oczywiście waloru wiążących interpretacji, ale pozwalają na usystematyzowanie wiedzy i spojrzenie na zagadnienie zatrudniania ratowników z różnych punktów widzenia. Poniżej przedstawiam te informacje, dotyczące zatrudniania ratowników wodnych, które nie budzą zasadniczych kontrowersji wśród wspomnianych wyżej opiniodawców.

Definicja ratownika wodnego

W myśl art. 2 ust. 5 Ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz.U. 2011 nr 208 poz. 1240), ratownikiem wodnym jest osoba, która łącznie spełnia następujące warunki:

1. posiada wiedzę i umiejętności z zakresu ratownictwa i technik pływackich oraz inne kwalifikacje przydatne w ratownictwie wodnym;
2. spełnia wymagania określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2013 r. poz. 757, z późn. zm.), tj.: 1) posiada pełną zdolność do czynności prawnych, 2) jest zatrudniona lub pełni służbę w

- jednostkach współpracujących z systemem - Państwowe Ratownictwo Medyczne, lub jest członkiem tych jednostek,
3. posiada ważne zaświadczenie o ukończeniu kursu w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy i uzyskaniu tytułu ratownika,
  4. jej stan zdrowia pozwala na udzielanie kwalifikowanej pierwszej pomocy;
  5. jest zatrudniona lub pełni służbę w podmiocie uprawnionym do wykonywania ratownictwa wodnego lub jest członkiem tego podmiotu.

Wiedza i umiejętności z zakresu ratownictwa i technik pływackich

Warunek „posiadania wiedzy i umiejętności z zakresu ratownictwa i technik pływackich” spełnia osoba, która ukończyła szkolenie ratowników wodnych organizowane na zasadach określonych w przepisach Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie szkoleń w ratownictwie wodnym (Dz.U. z 2012 r. poz. 474) lub uzyskała przed dniem wejścia w życie ustawy, tj. przed 1 stycznia 2012 r., uprawnienia ratownika wodnego na podstawie przepisów obowiązujących do tego dnia (art. 41 ustawy) lub osoba, która przed tym dniem rozpoczęła szkolenie ratownika wodnego.

Przed dniem wejścia w życie Ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz.U. 2011 nr 208 poz. 1240) specjalistyczne organizacje ratownicze (m.in. Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe) oraz podmioty uprawnione do wykonywania obowiązków i uprawnień specjalistycznych organizacji ratowniczych (m.in. Mazurskie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe oraz Mazurska Służba Ratownicza) uprawnione były m.in. do organizowania oraz prowadzenia szkolenia służby ratowniczej oraz do nadawania stopni ratowniczych i określania uprawnień do prowadzenia działań ratowniczych, w zależności od posiadanych kwalifikacji.

Uprawnienie to wynikało w kolejności z przepisów:

1. *Zarządzenia Przewodniczącego GKKFiS z dnia 17 czerwca 1981 roku w sprawie warunków bezpieczeństwa osób pływających, kąpiących się oraz wypoczywających nad wodą*, które w par. 8.1.1) określało, że Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, na zasadach określonych w statucie, jest uprawnione do organizowania oraz szkolenia wodnej służby ratowniczej. W wynikających ze statutu aktach wewnętrznych WOPR określił (zgodnie z zasadami obowiązującymi w statucie) drabinę stopni wodnej służby ratowniczej oraz warunki ich uzyskiwania i uprawnienia im przysługujące.
2. *Ustawy z dnia 2 lipca 1984 roku o kulturze fizycznej* (weszła w życie 1 stycznia 1985 roku), gdzie w art. 56 ust.1 określono, że organizowanie pomocy oraz ratowanie tonących należy do Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, w zakresie określonym w statucie tej organizacji, a w ust. 2, że Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe uprawnione jest do organizowania oraz szkolenia wodnej służby ratowniczej. W wynikających ze statutu aktach wewnętrznych WOPR określił (zgodnie z zasadami obowiązującymi w statucie) drabinę stopni wodnej służby ratowniczej oraz warunki ich uzyskiwania i uprawnienia im przysługujące.
3. *Ustawy z dnia 18 stycznia 1996 o kulturze fizycznej*, w której w art.55 ust. 3 ustawodawca określił delegację ustawową dla Rady Ministrów do wydania dodatkowego (nadrzędnego wobec statutu WOPR) aktu prawnego w formie rozporządzenia, określającego w sposób szczegółowy zakres obowiązków i uprawnień specjalistycznych organizacji ratowniczych, w tym WOPR.

4. Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 maja 1997 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązków i uprawnień specjalistycznych organizacji ratowniczych oraz wysokości świadczeń przysługujących ratownikom górskim i wodnym (Dz.U. 1997 nr 47 poz. 303), które w par. 3. ust. 1 określało uprawnienia WOPR m.in. do organizowania oraz szkolenia wodnej służby ratowniczej (pkt.2); ustalenia szczegółowych programów kursów i szkoleń specjalistycznych z zakresu ratownictwa wodnego (pkt.3); nadawania stopni ratowniczych oraz określania uprawnień do prowadzenia działań ratowniczych w zależności od posiadanych kwalifikacji (pkt.4).
5. Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 12 listopada 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązków i uprawnień specjalistycznych organizacji ratowniczych, warunków ich wykonywania przez inne organizacje ratownicze oraz rodzaju i wysokości świadczeń przysługujących ratownikom górskim i wodnym w związku z udziałem w akcji ratowniczej (Dz.U. Nr 193, poz. 1624), które w par. 3. ust. 1 określało uprawnienia WOPR m.in. do organizowania oraz przeprowadzania szkolenia wodnej służby ratowniczej (pkt.2); ustalenia programów kursów i szkoleń specjalistycznych (pkt.3); nadawania stopni ratowniczych oraz określania uprawnień do prowadzenia działań ratowniczych w zależności od posiadanych kwalifikacji (pkt.4).

Na podstawie powyższych przepisów WOPR do dnia 31 grudnia 2011 roku nadawało w poszczególnych okresach m.in. następujące stopnie ratownicze i przynależne do nich uprawnienia do prowadzenia działań ratowniczych (wykaz z uwzględnieniem treści Oświadczenia Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego z dnia 10 stycznia 2015 roku w sprawie uprawnień ratowniczych uzyskiwanych w Wodnym Ochotniczym Pogotowiu Ratunkowym przed wejściem w życie Ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 roku o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych Dz. U. 208 poz. 1240) :

I. do 31 grudnia 1999 roku:

1. MŁODSZY RATOWNIK WODNY – praca pod nadzorem ratownika starszego stopniem (przy czym liczba zatrudnionych młodszych ratowników wodnych nie może przekraczać połowy stanu zatrudnionych ratowników)
2. RATOWNIK WODNY – samodzielna praca na wszystkich akwenach

II. od 1 stycznia 2000 roku do 31 grudnia 2009 roku (na podstawie Uchwały nr 1/11/99 Prezydium Zarządu Głównego WOPR z dnia 10 grudnia 1999 roku w sprawie stopni ratowników i instruktorów WOPR):

1. MŁODSZY RATOWNIK WOPR - praca pod nadzorem ratownika starszego stopniem (przy czym liczba zatrudnionych młodszych ratowników wodnych nie może przekraczać połowy stanu zatrudnionych ratowników WOPR i ratowników wodnych)
2. RATOWNIK WOPR – samodzielna praca na wszystkich akwenach

III. od 1 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2009 roku (na podstawie Uchwały Nr 1/5/2008 Prezydium Zarządu Głównego WOPR z dnia 6 grudnia 2008 roku w sprawie stopni ratowników i instruktorów WOPR):

1. MŁODSZY RATOWNIK WOPR – praca pod nadzorem ratownika starszego stopniem (przy czym liczba zatrudnionych młodszych ratowników wodnych nie może przekraczać połowy stanu zatrudnionych ratowników)
2. RATOWNIK WOPR – samodzielna praca na wszystkich akwenach
3. RATOWNIK WODNY PŁYWALNI – samodzielna praca w parkach wodnych i pływalniach

4. RATOWNIK WODNY ŚRÓDLĄDOWY – samodzielna praca na kąpieliskach i otwartych wodach śródlądowych
5. RATOWNIK WODNY MORSKI – samodzielna praca na kąpieliskach oraz przybrzeżnych i wewnętrznych wodach morskich

IV. od 1 stycznia 2010 roku do 31 stycznia 2011 roku (na podstawie Uchwały Nr 5/6/09 Prezydium Zarządu Głównego WOPR z dnia 5 grudnia 2009 roku w sprawie stopni ratowników i instruktorów WOPR):

1. MŁODSZY RATOWNIK WOPR – brak możliwości pracy w charakterze ratownika (może pełnić dyżury społeczne pod nadzorem ratownika starszego stopniem)
2. RATOWNIK WOPR - praca pod nadzorem ratownika starszego stopniem na wszystkich akwenach
3. RATOWNIK WODNY PŁYWALNI – samodzielna praca w parkach wodnych i pływalniach
4. RATOWNIK WODNY ŚRÓDLĄDOWY – samodzielna praca na kąpieliskach i otwartych wodach śródlądowych
5. RATOWNIK WODNY MORSKI – samodzielna praca na kąpieliskach oraz przybrzeżnych i wewnętrznych wodach morskich

Dokumentem potwierdzającym uzyskanie powyższych uprawnień jest wpis w legitymacji WOPR.

Według opinii wyrażonej przez Departament Ratownictwa i Ochrony Ludności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych ustawodawca, w art. 41 Ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz.U. 2011 nr 208 poz. 1240) ogólnie wskazał, iż chodzi o zachowanie uprawnień ratownika, bez wskazywania konkretnych stopni ratowniczych nadawanych przez WOPR i pozostałe podmioty uprawnione do wykonywania obowiązków i uprawnień specjalistycznych organizacji ratowniczych i przypisanych tym stopniom ratowniczym uprawnień. Oznacza to, że swoje uprawnienia zachowały wszystkie osoby posiadające którykolwiek ze stopni ratowniczych nadawanych przez WOPR i pozostałe organizacje ratownicze. W świetle przepisu art. 2 pkt 5 ustawy osoby te niewątpliwie posiadają „wiedzę i umiejętności z zakresu ratownictwa wodnego” i o ile spełniają pozostałe warunki określone w tym przepisie mogą zostać uznane za ratowników wodnych.

Na osoby, które zdobyły uprawnienia w zakresie ratownictwa wodnego na podstawie przepisów obowiązujących do dnia jej wejścia w życie, ustawa nie nakłada obowiązku uzupełniania, potwierdzania, czy też na nowo zdobywania wiedzy i umiejętności z zakresu ratownictwa wodnego (poprzez np. odbycie szkolenia ratowników wodnych na zasadach określonych w przepisach rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie szkoleń w ratownictwie wodnym).

Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz.U. 2011 nr 208 poz. 1240) w art. 41 ust. 2 zachowała po 1 stycznia 2012 r. prawo do zakończenia kursów przez osoby które przed tym dniem rozpoczęły szkolenie ratownika wodnego na podstawie dotychczasowych przepisów. Przywołany przepis dawał prawo WOPR i pozostałym organizacjom ratowniczym posiadającym zgodę na wykonywanie obowiązków i uprawnień specjalistycznych organizacji ratowniczych jedynie do kontynuowania szkoleń rozpoczętych przed 1 stycznia 2012 r. Po tej dacie nowe szkolenia z zakresu ratownictwa wodnego mogły być organizowane i prowadzone wyłącznie w oparciu o przepisy Ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz.U. 2011 nr 208 poz. 1240) i Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie szkoleń

w ratownictwie wodnym (Dz.U. z 2012 r. poz. 474). Faktycznie możliwe stało się to od dnia 3 lipca 2012 r., bowiem w tym dniu zaczęły obowiązywać przepisy tego rozporządzenia.

Jedynym dokumentem potwierdzającym odbycie szkolenia ratowników wodnych po dniu 3 lipca 2012 r. jest zaświadczenie, którego wzór stanowi załącznik nr 3 do Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie szkoleń w ratownictwie wodnym (Dz.U. z 2012 r. poz. 474). Zaświadczenie o ukończeniu szkolenia ratowników wodnych jest bezterminowe, a wiedza i umiejętności z zakresu ratownictwa wodnego którą ww. dokument potwierdza nie podlegają weryfikacji.

Natomiast dokumentami potwierdzającymi posiadanie wiedzy i umiejętności z zakresu ratownictwa wodnego przez osoby, które na podstawie przepisów obowiązujących do dnia wejścia w życie ustawy uzyskały uprawnienia z zakresu ratownictwa wodnego - z uwagi na to, że obowiązujące wcześniej przepisy nie określały formalnych wzorów dokumentów w tym zakresie - mogą być w zależności od przepisów wewnętrznych obowiązujących w specjalistycznych organizacjach ratowniczych: np. legitymacja członkowska z dokonaniem wpisem o posiadanym stopniu ratowniczym, akt nadania danego stopnia ratowniczego, itp.

Określony w załączniku nr 3 do Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie szkoleń w ratownictwie wodnym (Dz.U. z 2012 r. poz. 474) wzór zaświadczenia o ukończeniu szkolenia ratowników wodnych, potwierdza jedynie zakres wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych, jakimi musiała wykazać się osoba, która je uzyskała, nie przypisuje natomiast osobie go posiadającej żadnych szczegółowych uprawnień, co do miejsca i rodzaju prowadzenia działań ratowniczych (odmiennie niż stopnie, nadawane przez WOPR oraz podmioty uprawnione do wykonywania obowiązków i uprawnień specjalistycznych organizacji ratowniczych przed wejściem w życie przepisów Ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych).

Należy przy tym podkreślić, że zgodnie z art. 12. Ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz.U. 2011 nr 208 poz. 1240) zaświadczenie potwierdzające ukończenie szkolenia ratowników wodnych i „posiadanie wiedzy i umiejętności z zakresu ratownictwa i technik pływackich” może wystawić jedynie uprawniony podmiot, który uzyskał zgodę ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Zaświadczenia wydane przez podmioty, które nie uzyskały, bądź utraciły z mocy ustawy lub decyzją ministra właściwego do spraw wewnętrznych zgodę na wykonywanie ratownictwa wodnego są prawnie nieważne. Nieważne są również zaświadczenia wystawione niezgodnie z postanowieniami Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie szkoleń w ratownictwie wodnym (Dz.U. z 2012 r. poz. 474), w szczególności z § 2 ust.2; § 3; § 9 ust. 1;

Dodatkowo należy wspomnieć, że zaświadczeniem, którego wzór stanowi załącznik nr 3 do Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie szkoleń w ratownictwie wodnym (Dz.U. z 2012 r. poz. 474), potwierdzającym ukończenie szkolenia ratowników wodnych i „posiadanie wiedzy i umiejętności z zakresu ratownictwa i technik pływackich” może legitymować się także osoba niepełnoletnia, bowiem w ocenie Departament Ratownictwa i Ochrony Ludności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych nie ma żadnych przesłanek ustawowych, by przyjąć, iż intencją ustawodawcy było wykluczenie osób niepełnoletnich z procesu szkolenia lub uniemożliwienie im przystąpienia do egzaminu lub też otrzymania zaświadczenia potwierdzającego posiadane „wiedzy i umiejętności z zakresu ratownictwa wodnego”. Posiadająca zaświadczenie osoba niepełnoletnia nie jest „ratownikiem wodnym” w rozumieniu przywołanej

Ustawy a jedynie spełnia jedno z kryteriów warunkujących prawo do posługiwania się tym tytułem zawodowym i wykonywania pracy ratownika wodnego. Osoba taka stanie się „ratownikiem wodnym” w momencie spełnienia pozostałych kryteriów, a w szczególności kryterium „posiadanie pełnej zdolności do czynności prawnych”.

Według opinii wyrażonej przez Departament Ratownictwa i Ochrony Ludności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych obowiązujące przepisy nie wykluczają tego by WOPR lub też inne podmioty uprawnione do wykonywania ratownictwa wodnego prowadziły równocześnie szkolenia ratowników wodnych, a także inne szkolenia swoich członków (osób zatrudnionych lub pełniących służbę) mające na celu podnoszenie umiejętności z zakresu ratownictwa wodnego tych osób lub przygotowania ich do wykonywania działań z zakresu ratownictwa wodnego. Nie jest wykluczone również to, iż szkolenia te związane będą z uzyskiwaniem stopni ratowniczych, którym przypisane będą odpowiednie uprawnienia. Zaznaczenia jednak wymaga, iż uprawnienia zdobyte w wyniku tych szkoleń mają znaczenie jedynie wewnątrz danego podmiotu. Nie będą to szkolenia, które doprowadzą do uzyskania uprawnień z zakresu ratownictwa wodnego, w myśl przepisów Ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz.U. 2011 nr 208 poz. 1240).

Uwierzytelniona kopia dokumentu poświadczającego uzyskanie wiedzy i umiejętności z zakresu ratownictwa i technik pływackich powinna znajdować się w teczce akt personalnych ratownika wodnego.

Inne kwalifikacje przydatne w ratownictwie wodnym

Według opinii wyrażonej przez Departament Ratownictwa i Ochrony Ludności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych ustawodawca nie określił wprost, jakiego rodzaju innymi kwalifikacjami powinien się legitymować ratownik wodny. Z brzmienia art. 2 pkt 5 Ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz.U. 2011 nr 208 poz. 1240) wynika, iż owe inne kwalifikacje, powinny być „kwalifikacjami przydatnymi w ratownictwie wodnym”. Biorąc z kolei pod uwagę definicję ratownictwa wodnego, powinny być to kwalifikacje związane z prowadzeniem działań ratowniczych na obszarze wodnym (art. 2 pkt 4). W świetle powyższego, za kwalifikacje przydatne w ratownictwie wodnym należy uznać np. patenty żeglarskie, uprawnienia sternika, płetwonurka oraz umiejętności nabyte w trakcie kursów specjalistycznych organizowanych przez WOPR i pozostałe organizacje ratownicze posiadające zgodę na wykonywanie obowiązków i uprawnień specjalistycznych organizacji ratowniczych oraz (po 1 stycznia 2012 .) podmioty uprawnione do wykonywania ratownictwa wodnego.

Do katalogu podmiotów potwierdzających nabycie kwalifikacji przydatnych w ratownictwie wodnym należałoby także dodać wszystkie zajmujące się statutowo działalnością szkoleniową w tym zakresie, a nie będące organizacjami ratowniczymi posiadającymi zgody na wykonywanie obowiązków i uprawnień specjalistycznych organizacji ratowniczych oraz (po 1 stycznia 2012 .) podmiotami uprawnionymi do wykonywania ratownictwa wodnego.

Uwierzytelniona kopia dokumentu (dokumentów) poświadczającego uzyskanie innych kwalifikacji przydatnych w ratownictwie wodnym powinna znajdować się w teczce akt personalnych ratownika wodnego.

Posiadanie tytułu ratownika systemu PRM

Kolejnym warunkiem, jaki musi spełniać ratownik wodny to warunek: spełniania wymagań określonych w art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2013 r. poz. 757, z późn. zm.), tj.:

1. posiadanie pełnej zdolności do czynności prawnych,
2. zatrudnienie lub pełnienie służby w jednostkach współpracujących z systemem - Państwowe Ratownictwo Medyczne, lub bycie członkiem tych jednostek,
3. posiadanie ważnego zaświadczenia o ukończeniu kursu w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy i uzyskaniu tytułu ratownika,
4. posiadanie stanu zdrowia pozwalającego na udzielanie kwalifikowanej pierwszej pomocy;

Zgodnie z ustawą z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. z 2014 r. poz. 121, z późn. zm.) – art. 10-12 - pełną zdolność do czynności prawnych nabywa się z chwilą uzyskania pełnoletniości. Pełnoletnim jest ten, kto ukończył lat osiemnaście. Drugą okolicznością uzasadniającą uzyskanie pełnoletniości jest zawarcie związku małżeńskiego.

Zgodnie z art. 15 Ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz.U. 2013 poz. 757) jednostkami współpracującymi z systemem są służby ustawowo powołane do niesienia pomocy osobom w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego, w szczególności: jednostki organizacyjne Państwowej Straży Pożarnej, jednostki ochrony przeciwpożarowej włączone do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, podmioty uprawnione do wykonywania ratownictwa górskiego na podstawie przepisów ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich (Dz. U. Nr 208, poz. 1241), podmioty uprawnione do wykonywania ratownictwa wodnego na podstawie przepisów ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz. U. Nr 208, poz. 1240 oraz z 2013 r. poz. 7), inne jednostki podległe lub nadzorowane przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych i Ministra Obrony Narodowej (ust. 1). Jednostkami współpracującymi z systemem mogą być społeczne organizacje ratownicze, które, w ramach swoich zadań ustawowych lub statutowych, są obowiązane do niesienia pomocy osobom w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego, jeżeli zostaną wpisane do rejestru jednostek współpracujących z systemem (ust. 2).

Na potwierdzenie spełnienia warunku określonego w art. 13 ust. 1 pkt 2) Ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2013 r. poz. 757, z późn. zm.) ratownik wodny powinien posiadać odpowiedni dokument (umowa, powołanie, zaświadczenie, legitymacja służbowa lub członkowska, itp.).

Zasady przeprowadzania kursu w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy i uzyskaniu tytułu ratownika określają przepisy art. 13 ust. 2 – 7 Ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz.U. 2013 poz. 757) oraz Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 19 marca 2007 r. w sprawie kursu w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy (Dz. U. Nr 60, poz. 408).

Należy przy tym podkreślić, że zgodnie z art. 13 ust. 2 i 3 ustawy zaświadczenie o ukończeniu kursu w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy i uzyskaniu tytułu ratownika może wystawić jedynie uprawniony podmiot, który uzyskał przed rozpoczęciem kursu, zatwierdzenie jego programu przez wojewodę właściwego ze względu na siedzibę podmiotu prowadzącego kurs.

Zgodnie z § 9 ust. 2 ww. rozporządzenia zaświadczenie o ukończeniu kursu w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy ważne jest przez okres 3 lat od dnia jego wydania. Po upływie ważności zaświadczenia należy ponownie przystąpić do egzaminu kończącego kurs w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy (§ 4 ust. 2 pkt.1 ww. rozporządzenia) bez konieczności ponownego odbycia kursu.

Ustawa nie zawiera wyłączeń w zakresie obowiązku posiadania ważnego zaświadczenia o ukończeniu kursu w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy i uzyskaniu tytułu ratownika. W związku z powyższym, każda osoba - nawet taka, która posiada kwalifikacje do wykonywania zawodu ratownika medycznego, lekarza czy pielęgniarki systemu - która chce być ratownikiem wodnym, powinna spełniać wymagania określone w art. 2 pkt 5 Ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 roku o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz. U. 208 poz. 1240), w tym powinna posiadać ważne zaświadczenie o ukończeniu kursu w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy i uzyskaniu tytułu ratownika.

Za spełniającą wymagania, o których mowa w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym może być uznana także osoba, która posiada zaświadczenie o ukończeniu szkolenia w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy i uzyskaniu tytułu ratownika, zdobytego na zasadach określonych przez przepisy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministra Obrony Narodowej z dnia 12 grudnia 2008 r. w sprawie szkoleń w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy (Dz.U. Nr 229, poz. 1537, z późn. zm.).

Uwierzytelniona kopia zaświadczenie o ukończeniu kursu w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy i uzyskaniu tytułu ratownika powinna znajdować się w teczce akt personalnych ratownika wodnego. Należy zadbać o stałą jego aktualizację.

Stan zdrowia pozwalający na udzielanie kwalifikowanej pierwszej pomocy

Stan zdrowia pozwalający na udzielanie kwalifikowanej pierwszej pomocy, powinien zostać potwierdzony aktualnym zaświadczeniem lekarza medycyny pracy.

Oryginał tego zaświadczenie z formułą „brak przeciwwskazań do udzielanie kwalifikowanej pierwszej pomocy” oraz terminem ważności zaświadczenia powinien znajdować się w teczce akt personalnych ratownika wodnego. Należy zadbać o stałą jego aktualizację.

Zatrudnienie lub pełnienie służby w podmiocie uprawnionym do wykonywania ratownictwa wodnego lub bycie członkiem tego podmiotu

Na potwierdzenie spełnienia warunku określonego w art. 2 ust. 5 pkt. 5 Ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz.U. 2011 nr 208 poz. 1240) ratownik wodny powinien posiadać odpowiedni dokument (umowa, powołanie, zaświadczenie, legitymacja służbowa lub członkowska, itp.).

Uwierzytelniona kopia dokumentu poświadczającego zatrudnienie lub pełnienie służby w podmiocie uprawnionym do wykonywania ratownictwa wodnego lub bycie członkiem tego podmiotu powinna znajdować się w teczce akt personalnych ratownika wodnego. Należy zadbać o stałą jego aktualizację (najczęściej obejmującej rok kalendarzowy).

Stan zdrowia pozwalający na zatrudnienie na stanowisku ratownika wodnego

Stan zdrowia pozwalający na zatrudnienie na stanowisku ratownika wodnego, powinien zostać potwierdzony aktualnym zaświadczeniem lekarza medycyny pracy.

Oryginał tego zaświadczenia z formułą „brak przeciwwskazań do zatrudnienia na stanowisku ratownika wodnego” oraz terminem ważności zaświadczenia powinien znajdować się w teczce akt personalnych ratownika wodnego. Należy zadbać o stałą jego aktualizację.

Zatrudnienie ratownika na podstawie umowy cywilno-prawnej nie zwalnia zatrudniającego z obowiązku udokumentowania spełnienia przez niego powyższych wymogów formalnych.

Według opinii wyrażonej przez Departament Ratownictwa i Ochrony Ludności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 roku o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych Dz. U. 208 poz. 1240) nie upoważnia żadnego podmiotu do stwierdzania, iż dana osoba spełnia wszystkie ustawowe warunki określone dla ratownika wodnego i wydawania na tę okoliczność jakichkolwiek dokumentów (zaświadczeń, certyfikatów, itp.).

Według opinii wyrażonej przez Departament Ratownictwa i Ochrony Ludności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych działania podmiotu, który dopuszcza do podejmowania działań ratowniczych osoby nie spełniające wszystkich wymagań, określonych dla ratowników wodnych przepisami prawa powszechnie obowiązującego, świadczy o braku nadzoru nad ważnością dokumentów potwierdzających kwalifikacje kadry ratowniczej. Skutkiem takiej nieprawidłowości jest narażenie osób poszkodowanych na nieprofesjonalne działania ratownicze.

Ilość ratowników wodnych

Do obowiązków zarządzającego wyznaczonym obszarem wodnym należy zgodnie z zapisami art. 5 ust. 2 pkt. 2 i 3 Ustawy o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych zapewnienie stałej kontroli wyznaczonego obszaru wodnego przez ratowników wodnych i utworzenie stanowiska do obserwacji wyznaczonego obszaru wodnego.

Za bezpieczeństwo w obiekcie odpowiedzialni są zarządzający wyznaczonym obszarem wodnym (osoby prawne i fizyczne prowadzące działalność w zakresie sportu). Na nich spoczywa obowiązek określenia właściwej w stosunku do konkretnego obiektu (o określonej infrastrukturze, maksymalnej liczbie osób korzystających z obiektu i jego części, ich wieku i sprawności ogólnej, rodzaju zajęć itp.) liczby i rozmieszczenia ratowników, gwarantujących w tych warunkach realne bezpieczeństwo użytkownikom. Zatem zarządzający wyznaczonym obszarem wodnym mogą tę ilość dowolnie ustalać. Nie mogą przy tym oczywiście przyjąć norm mniejszych niż minimalne, określone w przepisach, ale mogą ilość ratowników dowolnie zwiększać.

Ilość ratowników wodnych potrzebnych do zapewnienia bezpieczeństwa na pływalni nie wynika wprost z żadnego aktu prawnego.

Przywoływane często w tym kontekście Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 stycznia 2012 w sprawie minimalnych wymagań dotyczących liczby ratowników wodnych zapewniających stałą kontrolę wyznaczonego obszaru wodnego (Dz. U. 2012 poz. 108), jak sama jego nazwa wskazuje, określa jedynie minimalne wymagania dotyczące liczby ratowników wodnych, zapewniających stałą kontrolę wyznaczonego obszaru wodnego.

Należy podkreślić fakt, że przedmiotowe rozporządzenie już w swoim tytule odwołuje się do minimalnych wymagań, które w praktyce nie zawsze wystarczają do zapewnienia realnego bezpieczeństwa użytkownikom pływalni i właściwej organizacji pracy służby ratowniczej. Twórcy rozporządzenia dali temu wyraz już w fazie tworzenia tego aktu prawnego, gdzie w Uzasadnieniu do projektu z dnia 27 grudnia 2011 r. rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

w sprawie minimalnych wymagań dotyczących liczby ratowników wodnych zapewniających stałą kontrolę wyznaczonego obszaru wodnego podkreślili m.in., że:

„Przedmiotowy projekt, stosownie do upoważnienia ustawowego, określa minimalne wymagania odnośnie liczby ratowników, tj. najmniejszą liczbę ratowników, jaka musi zapewniać bezpieczeństwo osobom przebywającym na danym obszarze wodnym. (...) Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 1 w zw. z ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych, podmiot zarządzający danym obszarem wodnym zobowiązany będzie do zapewnienia bezpieczeństwa na tym obszarze. Zgodnie z przywołanym przepisem zapewnienie bezpieczeństwa polegać będzie m.in. na dokonaniu we współpracy z działającymi na danym terenie podmiotami uprawnionymi do wykonywania ratownictwa wodnego, analizy zagrożeń. Przytoczony przepis ustawy umożliwi, by indywidualnie, dla danego wyznaczonego obszaru wodnego, biorąc pod uwagę występujące na nim zagrożenia bezpieczeństwa została określona inna (ale nie mniejsza niż przewidziana w projekcie rozporządzenia) liczba ratowników zabezpieczających dany obszar wodny”.

Wskazane rozporządzenie określa jedynie minimalne wymagania dla ilości służby ratowniczej. Natomiast na zarządzającym pływalnią spoczywa obowiązek podjęcia skutecznych działań organizacyjnych, zmierzających do zapewnienia realnego bezpieczeństwa użytkownikom i pracownikom oraz skutecznej reakcji w sytuacjach wypadkowych w wodzie i poza nią. Na podstawie analizy zagrożeń zarządzający obiektem ma obowiązek urealnienia tych norm minimalnych i dostosowania ich do faktycznych zagrożeń, mogących wystąpić w obiekcie.

Wykonanie analizy zagrożeń bezpieczeństwa osób wykorzystujących obszar wodny do pływania, kąpienia się, uprawiania sportu lub rekreacji jest obowiązkiem dotyczącym zapewnienia bezpieczeństwa na obszarach wodnych, nałożonym z dniem 1 stycznia 2012 r. na każdego zarządzającego wyznaczonym obszarem wodnym w art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych. Jednocześnie jest podstawą właściwej organizacji bezpieczeństwa na pływalni.

Wykonanie analizy zagrożeń bezpieczeństwa jest podstawą do określenia, czy normy minimalne określone w powszechnie obowiązujących aktach prawnych są wystarczające do zapewnienia **realnego** bezpieczeństwa użytkownikom pływalni.

Podstawą zarządzania bezpieczeństwem pływalni jest prawidłowe wykonanie takiej analizy i wyspecyfikowanie możliwych do wystąpienia na terenie obiektu zagrożeń dla bezpieczeństwa użytkowników, a następnie podjęcie właściwych środków zaradczych w tym także wyznaczenia stref dyżurów ratowników i zatrudnienia właściwej ilości ratowników wodnych potrzebnych do zapewnienia bezpieczeństwa.

Określenie ilości ratowników wodnych dla danego obiektu należy rozpocząć od wykonania analizy zagrożeń, w tym identyfikacji miejsc, w których występuje zagrożenie dla bezpieczeństwa osób wykorzystujących obszar wodny do pływania, kąpienia się, uprawiania sportu lub rekreacji. Identyfikacja miejsc, w których występuje zagrożenie dla bezpieczeństwa użytkowników, jest podstawą do określenia stref zabezpieczenia ratowniczego (dyżuru ratowniczego) i usytuowania stanowisk ratowniczych – czyli do ustalenia minimalnej liczby ratowników wodnych potrzebnych do zapewnienia bezpieczeństwa w obiekcie.

Dopiero biorąc pod uwagę takie czynniki:

- przepisy prawne dotyczące bezpieczeństwa nad wodą;
- przepisy prawne dotyczące prawa pracy i zasad bhp;
- przepisy prawne dotyczące udzielania kwalifikowanej pierwszej pomocy;
- wyniki analizy zagrożeń na wyznaczonym obszarze wodnym;

– zasady dobrej praktyki ratowniczej;
można prawidłowo ustalić optymalną dla danego obiektu liczbę ratowników wodnych pełniących dyżur.

Zainteresowanych pogłębieniem tej tematyki zapraszam 23 lutego 2017 r. do Krakowa na jednodniowe seminarium *Regulacje prawne oraz rozwiązania organizacyjne, dotyczące rekrutacji, zatrudniania, nadzorowania, dokumentowania i zarządzania pracą ratowników wodnych na pływalni*, organizowane przez UNIWERS SERWIS sp. z o.o. we współpracy z Fundacją Ratownictwa BEZPIECZNI NAD WODĄ.

Zainteresowanych wymianą wiedzy, doświadczeń i informacji na temat **bezpiecznego funkcjonowania pływalni** zapraszam do dołączenia do funkcjonującej na Facebooku grupy **zrzeszającej osoby fizyczne odpowiedzialne za zarządzanie obiektami** – BEZPIECZNA PŁYWALNIA – forum wymiany informacji, <https://www.facebook.com/groups/1670310629888311>.

Zainteresowanych wykonaniem dla pływalni analizy zagrożeń bezpieczeństwa osób wykorzystujących obszar wodny do pływania, kąpania się, uprawiania sportu lub rekreacji w formie audytu bezpieczeństwa pływalni zapraszam do kontaktu telefonicznego lub mailowego.

Jarosław Jerzy Rypniewski – prezes zarządu Uniwers Serwis Sp. z o.o., prezes zarządu Fundacji Ratownictwa BEZPIECZNI NAD WODĄ, psycholog, pedagog, instruktor wykładowca ratownictwa wodnego, wieloletni biegły sądowy w zakresie ratownictwa wodnego, instruktor żeglarsstwa PZŻ, kapitan jachtowy PZŻ, instruktor motorowodny PZMWiNW, kapitan motorowodny PZMWiNW, instruktor rekreacji ruchowej – specjalność: żeglarsstwo, survival, instruktor rekreacji TKKF – specjalność: sporty wodne, instruktor pierwszej pomocy EFR, pletwonurek CMAS, szef Wodnej Służby Ratowniczej POLRESCUE (www.polrescue.aq.pl i <http://www.facebook.com/polrescue>).

Uniwers Serwis Sp. z o.o. – firma od 1989 roku zajmuje się działalnością w zakresie bezpieczeństwa nad wodą, w tym wykonywanie audytów bezpieczeństwa obiektów, działalnością szkoleniową i dystrybucją sprzętu oraz wyposażenia ratowniczego, pomocniczego, do udzielania kwalifikowanej pierwszej pomocy i pierwszej pomocy przedlekarskiej, a także oznakowań obiektów przywodnych. Jest organizatorem imprez wodniackich, rejsów żeglarskich i motorowodnych, spływów kajakowych i pontonowych, obozów żeglarskich i survivalowych, szkoleń i imprez outdoor dla firm, szkoleń i pokazów z zakresu ratownictwa wodnego i udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej (tel.: 501 536 929, mail: uniwers-serwis@wp.pl)

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Niniejszy materiał podlega ochronie prawnej zgodnie z Ustawą z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. Nr 24 poz. 83 z 1994 r.).
Używanie lub rozpowszechnianie całości lub części tych materiałów w jakiegokolwiek formie nie jest możliwe bez pisemnej zgody autora